WWW.DOLNOSERBSKI.DE

PRAKTISKE INFORMACIJE ZA WUŽYWARJE

DOLNOSERBSKO-NIMSKE SŁOWNIKI

NIMSKO-DOLNOSERBSKI SŁOWNIK

DOLNOSERBSKI TEKSTOWY KORPUS

DOLNOSERBSKE RĚCNE WOBROTY A PSISŁOWA

DOLNOSERBSKI PŠAWOPIS

WWW.NIEDERSORBISCH.DE

Ja kśěł wěźeś …
… kak se nimskemu słowu serbski groni
► **bok 4**
… wóznam wěstego serbskego słowa
► **bok 11**
… kake serbske rěcne wobroty a psisłowa dajo
► **bok 19**
… kak historiske serbske teksty wuglědaju a co mógu w nich namakaś
► **bok 23**
… lěc něźi wěcej stawizniskich informacijow wó mójej jsy namakajom
► **bok 23**
… kaki jo dolnoserbski pšawopis
► **bok 26**
… co gótujo Dolnoserbska rěcna komisija
► **bok 26**

Serbski institut w Chóśebuzu

Wót 1992 ma Serbski institut wótnožku w Chóśebuzu. Jo to prědna wědomnostna instituca, kótaraž zaběra se specielnje z dolnoserbšćinu a Serbami w Dolnej Łužycy.

Źěłabnosć wótnožki

Tudejše wědomnostniki źěłaju gromaźe ze swójimi Budyšyńskimi kolegami w rěcy- a kulturowědnem wótźělenju. Fokus linguistow lažy pśi tom na słownikarstwje a dokumentaciji rěcy. Na kulturowědnem pólu slěźi se głownje wó wšakich aspektach stawiznow Dolneje Łužyce a how bydlecych Serbow.

Słownikarstwo a dokumentacija rěcy

W slědnych lětach jo nastał aktiwny nimsko-dolnoserbski słownik. Słowo »aktiwny« se pśi tom póśěgujo na to, až co wužywarja statkownje pśi nałožowanju serbšćiny pódpěraś. Ważne su pśi tom pokazki na wopśimjeśowe a strukturelne wótchylenja wót nimšćiny abo na wužywanje aspekta, pódawanje pśikładow atd. Zakładnemu rědoju pśitowarišyli su se dalšne, za rěcnu praksu relewantne resurse: zdigitalizěrowane dolnoserbsko-nimske słowniki, słownik dolnoserbskich rěcnych wobrotow a pśisłow, pokazki za korektne nałožowanje ortografije, dokumentacija źěłabnosći Dolnoserbskeje rěcneje komisije atd. Wšo to jo se pśistupniło pód adresu www.dolnoserbski.de. Rozbogaśona funkcionalnosć jadnotliwych modulow togo portala pśedstajijo se w slědujucem dokradnjej.

»Małe pomocniki«, informacije a opcije

Rěc

Wšykne boki portala dolnoserbski.de su dwójorěcne. Mógu se pokazowaś dolnoserbski a nimski. Za změnu rěcy dosega kliknjenje na wótpowědny link.

Wósebne znamuška

Zapódawanje wósebnych pismikow a tak pómjenjonych diakritiskich znamuškow (kokulkow, smužkow a dypkow) jo casy komplicěrowane, wósebnje, gaž se wóni žinsa wěcej njewužywaju. Togodla dajo w NDW a w KORPUSU na lěwem boce pytańskego póla bublink . Gaž se na njen kliknjo, pokažo se pólo z relewantnymi wósebnymi znamuškami, kótarež mógu se něnto lažko pśez kliknjenje z myšu zapódawaś.

Linki INFORMACIJE a POMOC

Portal dolnoserbski.de procujo se wó to, wědu wó dolnoserbšćinje na pśeglědniwu a intuitiwnu wašnju pśedstajaś. Weto jo glědajucy na rozměru a wšakorakosć póbitowanjow wótergi praktiske, póglědnuś do dalej wjeźecych pokazmow, kótarež na boce se póstajaju:

- Pód INFORMACIJE póstajaju se zakładne pódaśa wó konkretnem modulu – jogo zaměr, zakład datow, natwarś jadnotliwych jadnotkow a pódobne.
- Pód POMOC pódawaju se informacije, kótarež wólažcuju praktiske wužywanje modula.

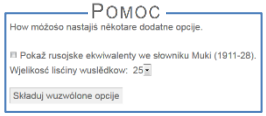

DNW jo …
- najwětšy serbski słownik
- 88000 lemow
- 50000 psikładowych sadow a rěcnych wobrotow
- maminorěcna kompetenca
- prědny serbski online-słownik (wót 2003 w seśi)
- awtory: Manfred Starosta, Erwin Hanuš, Hauke Bartels

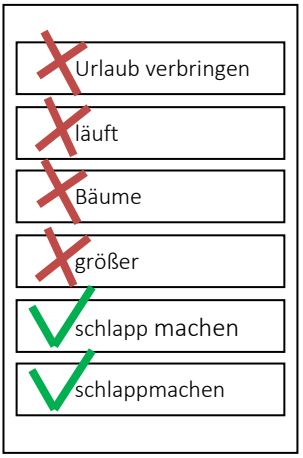

Aktiwny nimsko-dolnoserbski słownik

http://dolnoserbski.de/dnw

Powšykne informacije

Wobšyrny aktualny nimsko-dolnoserbski słownik jo koncipěrowany ako aktiwny słownik. Wón spěchujo wuknjece psi korektnem pisnem a wustnem nałožowanju pódawanego rěcnego materiala. Na manuskripśe źěła se w Chóśebuskem wótźělenju Serbskego instituta wót 2001. Wjeliki plus za słownik jo maminorěcna kompetenca leksikografowu Manfreda Starosty a Erwina Hanuša a do lěta 2008 wobstojeca móžnosć, se ze šyršym krejzom maminorěcnych regularnje konsultěrowaś. Zakład źěła na manuskripśe twóri radna zběrka ekscerptow z dolnoserbskich tekstow – manuelnych a na zakłaźe tekstowego korpusa (► bok 15).

Pytanje

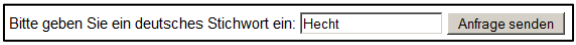

Standardne pytanje jo zapódawanje nimskego słowa do pytańskego póla. Pyta se normalnje za JADNYM słowom w ZAKŁADNEJ FORMJE! Pytanja za kupkami słow abo za skłonjowanymi formami nic njenamakaju.

Wuwześa su głownje zestajone werby, kótarež mógu se pó nowem nimskem pšawopisu gromaźe a roztyla pisaś.

Słowo, wobrot abo někaka skrotconka felujo? Nježi jo se raźiła zmólka? Dajo lěpše rozwězanje? Napišćo nam: cottbus@serbski-institut.de

Słowo njejo se namakało?

Nimsko-serbski online-słownik jo ze swójimi 88000 artiklami za serbske poměry wjeliki. Weto ma nimšćina wěcej słow a jo možno, až wěste słowo w njom felujo. Wótergi pak pomožo južo druga wašnja pytanja – a słowo se najźo: Direktnje pód pytańskim pólom dajo pismiki wót A–Z. Kliknjenje na jaden z nich wótcynijo lisćinu wšyknych nimskich słow, kótarež se z tym pismikom zachopiju a se w słowniku ako artikel wobjadnawaju. W nich najźo se cesto podobnje twórjone słowo abo synonym ze samskim zachopjeńkom. Abo wóno se wopokažo, až pytane słowo ma komplicěrowanu ortografiju: Co jo pšawje – RALLYE abo RALLEY?

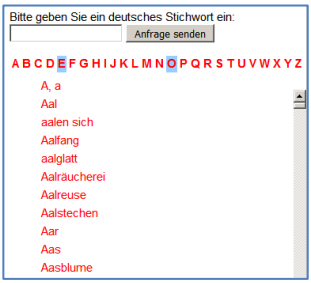

Klamauk klamawk *m* ***19***
Kuchen tykańc *m* ***20***, mazańc *m* ***20***
Schürzenjäger šorckař *m* ***22***, žeńskař *m* ***22***, źowćkař *m* ***22***
Schreibtisch pisańske ***48*** blido *n* ***26***

Jadno nimske słowo – wěcej wóznamow

Regel
1. *Vorschrift; geltende Norm* regula *f* ***5***, pšawidło *n* ***26***
2. *Richtlinie, Grundsatz* zasada *f* ***2***
3. in der Regel *das Übliche* (za) wětšy žěl *m* ***21***, zwětšego
4. *Menstruation* menstruacija *f* ***5***, cas *m* ***20***
Kopf *Körperteil; Person; Kopfförmiges* głowa *f* ***1***, głowka *f* ***3*** *Dim*

Rezultaty

Jadnotliwe artikle su wšako wobšyrne. Minimalnje pódajo se za pytane nimske słowo serbski ekwiwalent z gramatiskeju informaciju a – jo-lic relewantne – pokazku na skłonjowański muster. Cesćej dajo dwa abo tśi możne ekwiwalenty z wótpowědnymi informacijami. Rowno až dolnoserbšćina ma casy wěcej wótpowědnikow, se słownik how wědobnje wobgranicujo. Za wšake nimske słowa dajo wěcejsłowny serbski ekwiwalent, na psikład kombinaciju ADJEKTIW + SUBSTANTIW.

Gaž ma jadno nimske słowo dwa wóznama, kótaremuž wótpowěduju wšake serbske słowa, pón se toś tej wóznama separatnje prezentěrujotej. Gaž wužywa se nawopacnje za wšakej nimskej wóznama samski serbski ekwiwalent, pón se wóznama w jadnom wótstawku gromaźe pśedstajatej.

W seśi jo ruma dosć

Hynac ako pla šišćanych publikacijow njemusy se pśi online-wózjawjenju źiwaś na městno. To ma wjeliki wužytk za słowniki. Pśikłady a rěcne wobroty muse se hynźi cesto na minimum reducěrowaś. W nimsko-serbskem online-słowniku se take elementy, kótarež pšawe nałožowanje rěcnego materiala wósebnje spěchuju, pśeśiwo tomu cesćej a w cełych sadach pódawaju.

1. *Verlangen, Bedürfnis*	lušt *m* 18
Hast du Lust, ins Theater zu gehen?	Maš lušt / *Co se śi do źiwadła hyś?
Hast du Lust auf ein Bier?	*Co se śi piwa?
2. *Gefallen, Zufriedenheit*	wjasele *n* 34, lušt *m* 18, xyz
Es war eine Lust, dem Gesang zuzuhören.	Jo było wjasele tomu spiwanjeju pśisłuchaś.
Da vergeht einem die Lust am Reisen.	To jadnomu lušt do drogowanja zajźo / wótpadnjo.
Bei dieser Arbeit verliert man jede Lust.	Takego źěła se jadnomu wóstuźijo / wótekśějo.
3. *sinnliche Lust, Begehren*	póžedanje *n* 36, póžednosć *f* 7
Du willst doch nur deine Lust befriedigen.	Ty ga coš jano twójo póžedanje / twóju póžednosć spokojś.
Du hast wohl immer Lust!	*Tebje drje se pśecej co!
♦♦♦ Wendungen:	
Zu Fastnacht könnt ihr euch nach Lust und Laune austoben.	Na zapusće móžośo se za wašym spódobanim a wjaselim wurušowaś.
Wenn du ohne Lust und Liebe an die Sache herangehst, wird daraus nichts.	Gaž bźez kuždego lušta se do źěła dajoš, z togo nic njebuźo.

Lisćiny rezultatow

Pśi pytanju njerozeznawa se mjazy wjelikimi a małymi pismikami. Togodla wudajo se za napšašowanja ako »rennen« abo »Rennen« nejžpjerwjej lisćina potencielnych rezultatow:

rennen
Rennen

Samske pśitrjefijo za słowa, kótarež se jadnak pišu, pśisłušaju pak wšakim słownym družynam.

bald *Adv*
bald *Part*

Wósebne pomocy za wuknjecych

W dolnoserbsko-nimskem online-słowniku jo se zawjadł ceły rěd wósebnosćow, kótarež wuknjecym w situacijach pomogaju, źož se dolnoserbšćina systematiski wót nimšćiny wótchyla.

Kótary kazus se słowo pomina? (rekcija)

Gaž pomina se serbske słowo hynakšy kazus njeźli nimske, se toś ten rozdźěl eksplicitnje markěrujo z tym, až pódawa se pódla serbskego ekwiwalenta pad ako licba mjazy rogatyma spinkoma. Dodatnje ilustrěrujo se wužywanje z psikładom w cełej saźe. To samske psitrjefijo za pady, w kótarychž se nimska konstrukcija z prepoziciju dolnoserbski psełožujo z cystym kazusom (»zu ihm sagen« – »někomu groniś«) abo nawopacnje.

Glědanje na cynitosć (aspekt)

Dolnoserbšćina znajo – tak ako druge słowjańske rěcy – gramatisku kategoriju aspekta, kótaraž w nimskej rěcy tak njewustupujo. Wjelim wužywarjam, kótarež aspekt ze swójeje mamineje rěcy njeznaju, psiźo jogo korektne nałožowanje śěžko. Tradicionalne markěrowanje werbow ze skrotconkoma *p* (= perfektiwny werb) resp. *ip* (= imperfektiwny werb) za jogo korektne nałožowanje cesto njedosega. Togodla demonstrěruju se pla werbow zakładnego słowoskłada nejwažnjejše wužywanja z psikładami. Cesto namakaju se psi nich na nimskem boce ako pomoc wujasnjujuce psipise ako »ist dabei«, »als Fakt« abo »Usus«, kótarež deje danu interpretaciju werbow rozjasniś a tak wužywanje konkretneje formy werba motiwěrowaś.

Pódaśe rekcije pla wótchylenja wót nimšćiny ([kazus])

behindern *allg* zajźowaś *ip* ***62*** [3]
Der Nebel behinderte den Verkehr.
Kurjawa jo zajźowała wobchadoju.

sagen (…)
3. *einen Namen geben* groniś *p* ***79*** */ ip* ***77*** [3]
Wir sagen Kalle zu ihm.
My gronimy jomu Kalo.

Aspekt …
… zwuraznja, kak mysli se powědajucy / pišucy cynitosć w casu (ma cynitosć za trajucu abo jadnomomentowu atd.)

Aspekt w słowniku

kochen …

Er kocht gut. *(gewöhnlich)*
Wón derje wari.

Ich koche euch einen Kaffee. *(wird gleich fertig)*
Ja wam zwarijom kafej.

powšyknje rezultatiwna ares
atenuatiwna att
delimitatiwna del
diskontinuatiwna disk
ewolutiwna evol
ekshaustitiwna exh
finitiwna fin
hypersaturatiwna hsat
immoderatiwna imm
ingresiwna ing
kumulatiwna kum
negatiwnje rezultatiwna negr
negatiwnje gódnośeca negw
perditiwna perdi
perduratiwna perdu
potenciatiwna pot
saturatiwna sat
totalitarna tot
… wašnja cyna

(dokradnjejše informacije w seśi)

Wašnja cyna

Co wóznamjenja sada »Wón jo wokna wuzacynjał«? Nimski by normalnje gronili (1) »Er hat die Fenster zugemacht.« Gaby pak kśěli cełko dokradnje pśełožyś, by dejali to tak cyniś (2): »Er hat alle Fenster eins nach dem anderen zugemacht, bis auch das letzte geschlossen war.« Nimšćina njeznajo take wutwarjone słowotwórbne modificěrowanje wóznama werba ako dolnoserbšćina. Wóna wěste nuanse jadnorje njegroni (1) abo musy je eksplicitnje leksikaliski zwuraznjaś (2). Normalnje njeby se wašnja cyna pótakem w nimsko-dolnoserbskem słowniku zewšym jawiła. Glědajucy pak na wósebnu funkciju słownika za wótžywjenje dolnoserbšćiny, su se awtory rozsuźili, ju weto zapśimjeś, a to na slědujucy part:

sitzen	
1. *Körperhaltung allg* sejźeś *ip 84; zu sitzen pflegen*	sedaś *ip 76 it (…)*
Aktionsarten *(Abweichungen beim deutschen Stichwort möglich!):*	
— del	pósejźeś *p 85*
Lass sie noch eine Weile sitzen!	Daj jej hyšći (chylku) pósejźeś!
— disk	dosejźeś *p 85*
Was werden wir hier noch weiter (herum) sitzen.	Co comy how dosejźeś.
— perdu	pśesejźeś *p 85*
Auf dieser Versammlung habe ich nur die Zeit versessen.	Na tej zgromaźinje som jano cas pśesejźeł.

Konstrukcije z funkcionalnym werbom

W nimšćinje cesto wustupujuce zestajenja ako »eine Frage stellen«, »zur Diskussion stehen« abo »den Anfang machen« su konstrukcije z funkcionalnym werbom, nimski »Funktionsverbgefüge« (FVG). Take njejsu dolnoserbšćinje cuze (na psikład »pšašanje stajiś«), wustupuju pak rědšej – město nich wustupuju cyste werby (»pšašaś«). W słowniku su take zestajenja zezběrane pla werbow. W artiklu MACHEN namakaju se pótakem pód nadpismom »verbl[asst] (FVG)« konstrukcije ako »Angst machen«, »Ärger machen«, »Eindruck machen« atd. a jich serbske wótpowědniki.

Skrotconki

Žeden słownik njewujźo bźez skrotconkow, rowno až njejo w online-słowniku rum wobgranicowany. Wupisanje wšyknych informacijow by gótowało jadnotliwe artikle njepśeglědniwe, za wužywarja njekomfortabelne. Link »Abkürzungen« wjeźo na wótpowědnu lisćinu.

Za co stoj w słowniku …

… **gwězdka** (*)?
Znamuško * stoj w psikładach a pokazujo na to, až jadna se wó dolnoserbski wótpowědnik za pytane nimske słowo, kótaryž njejo pla ekwiwalentow nalicony a njedajo se powšyknje nałožowaś.

… **xyz**?
Toś ten zapis pokazujo na to, až njeeksistěrujo za nimske słowo abo za wěsty wóznam jadnogo słowa powšykny dolnoserbski ekwiwalent, ako mógał se generelnje nałožowaś. W takich padach rozsuźujo konkretny kontekst, co nimskemu słowu w dolnoserbšćinje wótpowěduje. To se z psikładami ilustrěruje.

Konstrukcije z funkcionalnym werbom

machen (…)
7. *verbl (FVG)* (…)
Bestellung skazaś *p 70* skazowaś *ip 62 (selten)* [4] (…)
ein Ende kóńc wucyniś *p 79*, xyz (…)

Gwězdka a xyz

dumm **1.** *nicht klug* głupy *47* / *95* głupje *101* *Adv* (…) Er redet dummes Zeug. *Wón jano smuźi / muśi.
abblitzen xyz Er blitzte bei ihr ab. Pśi njej jo pśepadnuł. Sie hat ihn abblitzen lassen. Wóna jo jogo wótbiła. Er lässt die Bittsteller einfach abblitzen. Wón pśosbarjow jadnorje wótpokazujo.

DNW-audio: Słuchaś, kak se słowo wugranja

Dolnoserbšćina njewótchyla se jano z wšakimi pismikami wót nimšćiny, ale teke pó wugronje. Za zajmce, kótarež kšě dolnoserbšćinu teke wustnje korektnje nawuknuś, póbitujo DNW wót 2016 spomožnu funkciju: DNW-audio. Z dobrowólnymi powědarjami su se nagrawali w prědnem kšacu jadnosłowne serbske ekwiwalenty. Wóni mógu se wótsłuchaś pśez jadnore tłocenje na symbol pódla słowa. Finalny staw wopśimjejo jadno- a wěcejsłowne ekwiwalenty. Perspektiwiske zezukowanje pśikładow wótwisujo wót togo, lěc se zglucyjo, notne pjenjeze zwjasć.

Dalšne wuwijanje

Nimsko-dolnoserbski słownik jo a wóstanjo ważny projekt Serbskego instituta. Źěłabnosć koncentrěrujo se tuchylu głownje na korekturu zakładnego manuskripta, kótaryž se rownocasnje dalej wuwija. Systematiski pyta se za zmólkami, njedokradnosćami, źěrami w wopisanju a njekonsistencami. Pśigótujo se wersija za śišć.

Dolnoserbsko-nimske słowniki online

http://dolnoserbski.de/ndw

online-wersija słownikow:
- **Zwahr** (1847)
- **Muka** (1911–1928)
- **Šwjela** (1961)
- **Starosta** (1999)
- zdigitalizěrowane a za seś optiměrowane 2008–2011
- wózjawjone 2012
- efektiwne pśepytowanje słownikow – wšych gromaźe abo kuždego jadnotliwego
- wót 2014: pytanje za nimskimi słowami

Powšykne informacije

Do seśi spórane dolnoserbsko-nimske słowniki zmóžnjaju recepciju dolnoserbskich tekstow. Jich koncepcija se měri na rozměśe serbšćiny, teke takich słow, ako źinsa wěcej njejsu aktualne, abo kótarež su dialektalne, wobchadnorěcne. Wóni dokumentěruju historisku dimensiju bogatośći dolnoserbskego słownistwa. To pśitrjefijo wósebnje na starše słowniki Zwahra, Muki a Šwjele. Słownik Starosty z lěta 1999 jo aktualny dolnoserbsko-nimski słownik, kótaryž jo wót Ministeriuma za kubłanje, młoźinu a sport ako wucbny srědk awtorizěrowany. Rezultaty z togo słownika su togodla wuzwignjone, gaž se wšykne słowniki paralelnje pśepytuju. Teke wón pak jo za pasiwnu recepciju koncipěrowany a wopśimjejo toś archaizmy a dalšne wósebne słowa.

Wót 2014 móžne pytanje za nimskimi słowami w dolnoserbsko-nimskich słownikach jo wužytna dodatna kakosć zdigitalizěrowanych wersijow, njenarownujo pak leksikografiski wědobnje wuźěłany nimsko-dolnoserbski słownik (pśir. boki 4 do 10), kótaryž dej aktiwne nałožowanje dolnoserbšćiny spěchowaś.

Pytanje

Standardne pytanje jo zapódawanje serbskego słowa do pytańskego póla. Pyta se normalnje za JADNYM SŁOWOM w ZAKŁADNEJ FORMJE! Pytanja za kupkami słow abo za skłonjowanymi formami nic njenamakaju.

Tip: Pismiki z diakritiskimi znamuškami direktnje pśez browser zapódawaś! **(► bok 3)**

Nastajenja pśi pytanju

Chtož pyta tak za źinsa aktualnymi pisanjami słow, w normalnem paźe něco namakajo. Glědajucy na to, až mógu se pśez online-póbitowanje słowniki ze wšakich casow a ze wšakimi ortografijami pśepytowaś, mógu w slědujucych pódstawkach pśedstajone opcije měś wjeliki wliw na lisćinu rezultatow.

Wuzwóliś pśepytowany słownik

Zgromadny pśistup do wšakich dolnoserbsko-nimskich słownikow móžo byś praktiski. To pśitrjefijo wósebnje za luźe, ako maju historiski zajm za wuwijanje dolnoserbšćiny a jeje słownikarstwa. Pyta-lic pak něchten za aktualnym dolnoserbskim słowom, co se informěrowaś, kak se wóno pišo abo kaki wóznam źinsa ma, pón móžo byś lažčej, jano Starostowy słownik pśepytowaś. Nawopacnje mógał se něchten zajmowaś za historisku ortografiju abo nęgajšne wóznamy słow w Zwahrowem, Mukowem abo Śwjelowem słowniku. Wótpowědne nastajenje móžo kuždy wužywaś pśez pólo »słownik« lažko wuwjasć.

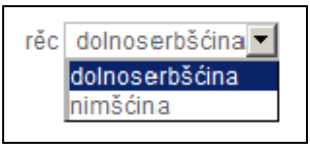

Rěc pytanego słowa nastajiś

W śišćanem dolnoserbsko-nimskem słowniku móžo se jano za (alfabetiski rědowanymi) serbskimi słowami pytaś. W zdigitalizěrowanej formje dajo wěcej móžnosćow, weto jo pytanje za serbskimi słowami standardne nastajenje. Pśez pólo »rěc« mógu se wužywarje nastajiś teke pytanje za nimskimi słowami. ► bok 15

Glědaj: Techniski wobrośony dolnoserbsko-nimski słownik **njenarownajo nimsko-dolnoserbski słownik! (► DNW, wót boka 3)**

Originalne abo modernizěrowane pisanje

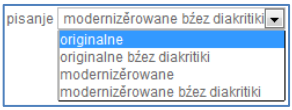

Gaž zapišo se pytane słowo w źinsajšnej ortografiji, pón namakaju se standardnje dokłady z tych słownikow, źož se słowo tak pišo. A to móžo byś wšako: Słowa ako *a*, *mak* abo *tak* pišu se wšuźi jadnako.

Chtož pak kśěł słowa ako *bachtanje*, *ceptarka* abo *wójca* we wšyknych słownikach namakaś, dejał se wuznawaś z tam nałožowaneju originalneju ortografiju: Pla Zwahra se pišo *bachtańe*, *zeptańka*, *wojza*, pla Muki *bachtańe*, *ceptańka*, *wojca*, pla Šwjele *bachtanje* a *wojca* (*ceptarka* njewustupujo). Ze zašaltowaneju opciju »modernizěrowane« namakaju se te formy teke, gaž zapisujo se słowo w źinsajšnem pšawopisu do pytańskego póla.

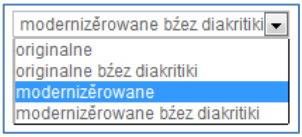

Za wobej zakładnej warianśe (originalne resp. modernizěrowane pisanje) móžo se nastajiś, aż njeźiwa se pśi pytanju na diakritiku. To groni, aż namakaju se słowa z kokulkami abo smužkami teke, gaž se diakritiske znamuška do pytańskego póla zewšym njezapódawaju resp. gaž se zamólnje wopacne znamuško wužywa (na pśikład *spiwaś* město *spiwaś*). To jo wósebnje pśi wužywanju słownika pśez handy abo smartphone praktiske a teke w padach, gaž jo se ortografija cesćej změniła – raz jo se słowo pisało z *ó*, raz bźez njogo, raz jo se pisało *kśebjat*, raz *kšebjat* atd.

Tip: Mobilnje bźez diakritiki pytaś!

Wósebne pytanje pó poziciji w słowje

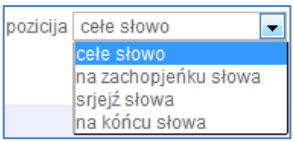

Za znajarje a luźe z dłymšym zajmom za rěc jo specielne pytanje pó poziciji w słowje wužytne rozšyrjenje funkcionalnosći online-słownikow. Standardne nastajenje jo pśi tom pytanje za cełym słowom. Dalšne opcije se wślěducem wopisuju.

Tip: Jano źěle słow pytaś!

Pytanje na zachopjeńku słowa

Namakaju se wšykne słowa, kótarež se zachopiju z pytanym rjeśazom znamuškow.
Móžne zajmne wótpšašowanja:

- dolnoserbski: Namakaj słowa, kótarež se zachopiju z prefiksom *pód-* abo z kombinaciju prefiksowu *wuza-*.
- nimski: Namakaj słowa, kótarež se zachopiju z *Ziegen-*, *Wolfs-*, z prefiksom *entgegen-* abo *entzwei-*.

Pytanje nĕźi w słowje

Namakaju se wšykne słowa, kótarež wopśimjeju nĕźi w słowje (teke na zachopjeńku abo kóńcu) pytany rjeśaz znamuškow.
Móžne zajmne wótpšašowanja:

- dolnoserbski a nimski: Namakaj słowa, ako słušaju k jadnej słownej familiji, wopśimjeju wĕsty morfem atd.

Pytanje na kóńcu słowa

Namakaju se wšykne słowa, kótarež kóńce na pytany rjeśaz znamuškow.
Móžne zajmne wótpšašowanja:

- dolnoserbski: Namakaj słowa, ako kóńce na *-nuś*, na *-isko* abo *-ysko*, na *-adło*, *-ota* abo na *(-)ĺeń*.
- nimski: Namakaj słowa, ako kóńce na *-gemäß*, *-beere*, *-krieg*.

Pytanje za žĕlami słowa móžo wótekšywaś regularnosći twórjenja słow!

Wósebny modul: Pytanje za nimskimi słowami

W digitalnych wersijach dolnoserbsko-nimskich słownikow móžoš pytaś za nimskimi słowami. To jo wjeliki rozdźěl k śišćanym knigłam. Gaby kśěli w papjerjanej wersiji Mukowego słownika pytaś »Kopf«, by dejali nanejmjenjej wěźeś, kak se tomu serbski groni. Weto njeby wěźeli, źo to słowo w psikładach a ekwiwalentach w tych knigłach wšuźi hyšći wustupujo. Na 139 wšakich městnach jawi se na nimskem boce słowo »Kopf« – nic jano w artiklach ako »głowa«, »głowka« abo «głowišćo«, ale teke pód »banja«, »nop«, »plěch« abo pla werba »toriś«. Tam źe stoj: »gólca toriś — (...) dem Burschen den Kopf verdrehen«.

Wólažcenje pytanja: W staršych słownikach wustupujuce zestarjete nimske słowa a formy su se za wótpšašowanje modernizěrowali. Pyta se pótakem zasadnje za nimskimi słowami w źinsajšnej ortografiji a njejo notne, se wó móžnych něgajšnych pisanjach głowu łamaś.

Pytanje w nimskich słowach njejo nimsko-dolnoserbski słownik!

Za rěcnje pókšacone wužywarje móžo pytanje pśez nimski pśistup – pśi kradosćiwem wobchadanju – pó žělach połniś funkciju synonymowego słownika. Njesmějo pak se zabyś, aż pśeglěduju se pó žělach stare słowniki. A teke w nejnowšem z nich su, dokumentěrujucy, zapisane słowa, kótarež su markěrowane ako zestarjete, dialektalne atd.

Jadno z nejwažnjejšych rozsuźenjow pśi pisanju dwójorěcnego słownika jo to, z kótareje rěcy se wuchada. To wuzwólenje ma wjeliki wliw na to, kótare słowa se do leksikona pśiwzeju, kak se prezentěruju a kak mógu stakim pózdźej byś wužywarjeju k pomocy. Z togo wuchada, aż njamóžo »wobrośony« dolnoserbsko-nimski słownik narownaś nimsko-dolnoserbski słownik.

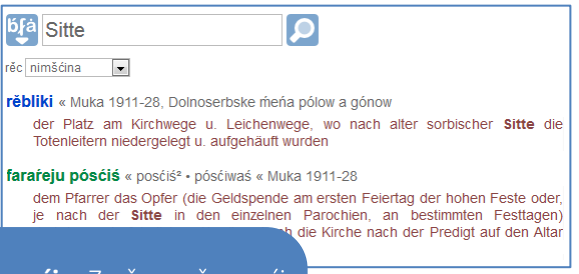

Dodatne móžnośći: Změna rěcy pśi pytanju dodawa słownikoju funkcije, kenž pśeseguju »normalne« wužywanje knigłow. Zmóžnja se mjazy drugim pśistup k ludowědnym informacijam, kótarež chowaju se wósebnje w Mukowem słowniku.

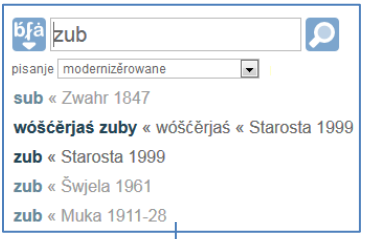

Rezultaty …

… pytanja za serbskimi słowami: Wuslědk jadnorego pytanja jo alfabetiski rědowana lisćina rezultatow, rozmjej słow, kótarež wótpowěduju wótpšašowanju. W kuždej smužce jo psipisane, w kótarem ze słownikow jo słowo se namakało. Jadnake rezultaty su rědowane pó starstwje, zachopinajucy z nejmłodšym, Starostowym słownikom, kótaryž jo ako aktualny teke wósebnje wuzwignjony.

Kuždа ze smužkow lisćiny fungěrujo ako link na konkretny artikel.

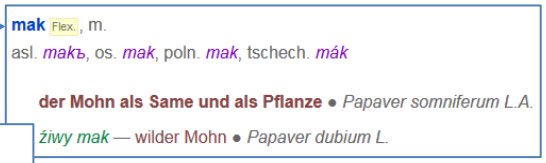

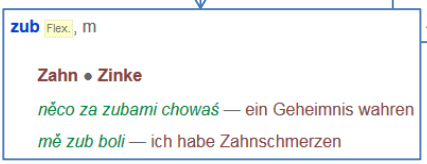

… pytanja za nimskimi słowami: Pódobna lisćina rezultatow se teke pokazujo, gaž se pyta za nimskimi słowami. Wóna pokazujo mimo pytanego nimskego słowa ako link fungěrujuce serbske, kótarež stoj za artikel, w kótaremž nimske słowo wustupujo.

Lisćiny njejsu artikle!

Lisćina rezulatow pódawa serbske a nimske słowo ako pórik wótpowědnikowu. To pak jo jano mjazykšac pó droze ku celemu artikloju, bejnje psikrotcony pokazowař. Akle psi cytanju artikla se pokazujo, lěc wěste słowo se w danem kontesće góźi abo nic. Dobry psikład za to jo pytanje za nimskim słowom *Zahn*. Prědny wuslědk w lisćinje jo serbske słowo *palc*, což njejo wopacne. To słowo móžo we wěstych kontekstach napšawdu za nimske *Zahn* stojaś. Weto by njekritiske psewześe wóznama z teje lisćiny w najwěcej padach dowjadło k zmólkam. Take njemusy byś jano zawinjone psez wobgranicowany kontekst wužywanja, ale teke psez to, aż w lisćinje njejsu wiźeś ważne informacije, ako ta, aż jadna se pla wěstego słowa wó archaizm, zestarjetu, stilistiski markěrowanu abo dialektalnu formu atd.

Tip: Malsnje dalšne ekwiwalenty namakaś!

Skokanje pó słowniku

W artiklach funkcioněruju nimske słowa ako linki. Kliknjenje na nje generěrujo pytanje za danym słowom a pokazujo lisćinu rezultatow. Z njeje pśiźo wužywaś do nowego artikla, źož namakajo snaź dalšne nimske słowo, kótarež hyšći lěpjej za jogo wótmyslenja se góźi atd.

Tip: Nastajiś, aby se pokazali rusojske wótpowědniki w Mukowem słowniku!

Opcije (dalšne nastajenja)

Pód linkom »opcije« chowatej se tuchylu dwě dodatnej możnosći:

- Pla wšakich pytanych słow abo wósebnych wótpšašowanjow dajo dłujke lisćiny rezultatow. W słownikach jo na psikład dogromady 5435 słow, ako kóńce na *-nuś*. Jolic co wužywaŕ je pśeglědowaś, możo byś zmysłapołne, se pówušyś wjelikosć pokazaneje lisćiny wuslědkow. Możne gódnoty: Pokaž 10, 25 abo 50 wuslědkow.
- W Mukowem słowniku dajo wjele rusojskich ekwiwalentow za dolnoserbske słowa. W zakładnem nastajenju se wóni w digitalnej wersiji njepokazuju. How dajo możnosć, je zašaltowaś.

Dolnoserbske rěcne wobroty a psisłowa

http://dolnoserbski.de/nrs

- rěcne wobroty, grona, psisłowa
- material z dolnoserbsko-nimskich słownikow
- 6 500 frazeologiskich jadnotkow w šyrokem zmysle
- 2 400 nimskich móžnych (psibližnych) wótpowědnikow
- 2 100 wopisanjow wóznama
- wót 2014 w seśi

Powšykne informacije

Rěc jo bogata a móžo se wšako zwuraznjaś. Nic jano psez słowa same, ale teke psez zestajenja słow z wósebnym wóznamom: rěcne wobroty, grona, psisłowa, póstrowne formule atd. Take frazeologiske jadnotki su casy njepśewidne, njejo móžno, je pó słowje psełožyś. Gaž groni na psikład něchten dolnoserbski »Psowe jajo!«, pón psestajenje »Hundeei« nic wó wóznamje teje kombinacije słow njegroni. Dobre wopisanje takich wobrotow jo notne, aby na dolnoserbšćinje zajmowany je pšawje a w korektnem kontekśe nałožowaś mógał.

Sobuźěłaśerje Serbskego instituta su dolnoserbsko-nimske słowniki za wótpowědnym materialom pśeglědowali, relewantne pasaże ekstrahěrowali, leksikografiski zjadnotnili a pówobźěłali. Nastała jo digitalna zběrka dolnoserbskich frazeologiskich jadnotkow w šyršem zmysle – praktiska za praksu a dobry zakład za móžny wědomnostny frazeologiski słownik.

Pytanje

Standardne pytanje jo zapódawanje serbskego słowa do pytańskego póla. Pyta se za jadnym słowom w zakładnej formje! Pytanja za kupkami słow abo za skłonjowanymi formami nic njenamakaju.

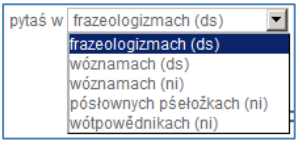

Namakaj frazeologizmy, w kótarychž wustupujo słowo x.

Namakaj frazeologizmy, w kótarychž wóznamowych definicijach wustupujo słowo x.

Namakaj pśełožki serbskich frazeologizmow, w kótarychž wustupujo (nimske) słowo x.

Namakaj nimske frazeologizmy, ako stoje w słowniku ako możne / pśibližne ekwiwalenty za serbske wobroty.

Nastajenja

Frazeologiski słownik jo wjelewarstwowy: Wopśimjejo rěcne wobroty w jadnej rěcy, ekwiwalenty w tamnej, wóznamowe definicije – a w našom paźe hyšći pósłowny pśełožk dolnoserbskich frazeologizmow do nimšćiny. Kótary z tych wobłukow se pśepytujo, ma wjeliki wliw na lisćinu rezultatow.

Wuzwóliś pśepytowany wobłuk

Standardnje jo nastajone »pytaś w frazeologizmach (ds)«, to groni pytanje we wobłuku serbskich frazeologizmow. Wóni źe su zakład a wuchadnišćo słownika. Pytane słowo jo źěl serbskich frazeologizmow.

ruka – běłej ruce nosyś

Opciji »pytaś we wóznamach (ds)« resp. »pytaś we wóznamach (ni)« gronitej, aż pśeglěduju se wóznamowe definicije za pytanym serbskim abo nimskim słowom.

(ds): gnaś – malsnje gnaś « nogi chytaś
(ni): laufen – schnell laufen « nogi chytaś

Aby luźe, kenž dolnoserbšćinu dosć njewobkněže, měli gózbu, wobrazliwosć dolnoserbskich wobrotow póznaś, póbitujo se pytanje »w pósłownych pśełožkach (ni)«.

Nase – unter der Nase « pód nosom

Cesto jo nimski rěcny wobrot znaty a kśěli wěźeś, kak mógali to serbski groniś. Teke how słownick pomožo – se wě jano w tej měrje, ako su nimske frazeologizmy ako pśibližne wótpowědniki za serbske wobroty w njom zregistrěrowane (opcija »pytaś we wótpowědnikach (ni)«).

Hals – Hals über Kopf « na skoki

Wósebne pytanje pó poziciji w słowje

Jużo dotychměst psedstajone możnosći psepytowanja zmóžnjaju lažčejše a wobšyrnjejše wužywanje słownika, nježelic potencielna šišćana wersija. Pytanje pó poziciji w słowje dodajo dalšne opcije:

Pytanje na zachopjeńku słowa: Chtož by kšěł frazeologizmy se wobglědowaś tak, ako by knigły psěběrał, ten móžo jadnorje zapisaś pismik a, a dostanjo lisćinu słow, kótarež tak se zachopiju. Kombiněrujucy z nastajenjami pód wuzwólonym wobłukom mógu se knigły malsnučko psesortěrowaś: Raz krydnjo cytaŕ wšykne frazeologizmy, w kótarychž se namakajo słowo na **a-** (na pś. *wěcej móc **a**k fidle graś, **a**kcenty sajźaś* atd.), raz take, w kótarychž wóznamowej definiciji (na pś. *něchten psetergnjo **a**bruptnje swójo grono*), nimskem psełožku (na pś. *auf die letzte **A**der*) abo w kótarychž nimskich ekwiwalentach (na pś. *glatt wie ein **A**al*) słowo na **a-** wustupujo. Rowno tak mógało se póstupowaś z pismikom **b-** (na pś. *Hantšo **b**a, w riśi śma*) atd.

Pytanje …
… na zachopjeńku słowa

ahoj …
ak …
akcent …
akle …
aktualnosć …
ale …
apryl …
…

Pytanje něźi w słowje: Móžo byś praktiski rěd, gaž co něchten wšykne frazeologizmy (wóznamowe definicije, nimske wótpowědniki atd.) namakaś, kenž wopśimjeju wěsty kórjeń, drugi gramatiski element abo powšyknje wěsty rěd znamuškow. Pyta-lic se na psíkład za *gląda*, ga njenamakajo se jano *glědaś*, ale teke *glědałko*, *glědanje*, *naglědanje*, *psíglědaś*, *woglědaś* atd.

Pytanje …
… něźi w słowje

dom …
doma …
domoj …
pó**dom**k …
…

Pytanje na kóńcu słowa: Teke z teju opciju mógu se zajmne rezultaty dojśpiś. Pyta-lic se za *ś* na kóńcu słowa, ga namakaju se mj. dr. wšykne frazeologizmy, w kótarychž wustupujo werb z infinitiwom na *-ś*: *biś – někomu Serb na gubu bijo* atd.

Pytanje …
… na kóńcu słowa

Budych**al** …
kr**al** …
p**al** …
…

Rezultaty

Standardny rezultat pytanja jo lisćina frazeologiskich jadnotkow w śyrokem zmysle, w kótarychž pytane słowo wustupujo. Kuždа smužka fungěrujo ako link, kótaryž wjeźo dalej na konkretny artikel. Dajo take z połnym wopisanim, to groni z pódaśami ako »zakładna forma«, »aktualizěrowana zakładna forma«, »pósłowny nimski pśełožk«, »wopisanje wóznama« (dolnoserbski resp. nimski), »móžne (pśibližne) nimske wótpowědniki« a »žrědło.« Dajo teke žedne, w kótarychž jawi se mimo zakładneje formy jano pokazka na žrědło. A eksistěruju mjazykśace. Dokradnjejše informacije namakaju se pód adresu http://dolnoserbski.de/nrs/informacije. Pśez pokazki na žrědła jo słownik dolnoserbskich rěcnych wobrotow a pśisłow zwězany z dolnoserbsko-nimskimi online-słownikami. Z kliknjenim na link dojźo wužywaŕ do słownikowego artikla, w kótaremž frazeologizm jo dokładźony.

Dolnoserbski tekstowy korpus

http://dolnoserbski.de/korpus (DOTKO)

Powšykne informacije

Co-lic se něchten informěrowaś wó tom, kak wěste słowo w literaturje se nałožujo, kótara kóńcowka źo se kněžy abo ga to abo druge zapśimjeśe prědny raz se jawi – Dolnoserbski tekstowy korpus (DOTKO) buźo k pomocy. Projektěrowany za rěcywědne slěženje jo wón weto praktiski rěd za historikarje, chronisty, žurnalisty a druge zajmce: Móžnosć, wjeliku zběrku tekstow digitalnje pśepytowaś, wólažcujo rešeršu za informacijami wšakego typa.

W interneśe pśistupne su tuchylu z pšawniskich zawinow (awtorske pšawa etc.) jano teksty do 1937, což wugótujo něźi 15 milionow słownych formow. Wjeliki źěl z togo wugótuju lětniki Bramborskego (Serbskego) Casnika, kenž njejo jano pśez wjele lět formował pisnu dolnoserbšćinu, ale jo teke połny zajmnych informacijow wó dolnołužyskich jsach.

- 35 milionow słownych formow (tokenow)
- z togo 15 milionow w seśi pśistupne
- wšykne lětniki Bramborskego (Serbskego) Casnika (1848–1933)

Korpus njejo digitalna biblioteka!

Někotaryžkuli by se žycył, aby mógał teksty wótprědka doslědka cytaś, pó kapitlach skokaś a pódobne. To jo nadawk digitalneje biblioteki. We wobłuku dalšnego wobźěłowanja korpusa móžo w pśichodnosći teke taka nastaś a se zetabłerowaś ako wósebny serwis boka dolnoserbski.de.

Wósebnosći

Cełkowny korpus wopśimjejo casowy wótrěžk wót 16. do 21. stoléśa. Taki diachroniski korpus ma swóje wósebnosći, teke take, ako zwisuju z wšakimi wašnjami pisanja. Źinsajšny pismik ‹ž› na pśikład wustupujo w tekstach ako ‹ž›, ‹ź›, ‹ſch› a ‹ch›, město nětnejšnego ‹y› stoje ‹i›, ‹ü› a ‹y› atd. Tuchylu njejo móžno, za źinsajšnymi formami pytaś a weto stare zapise namakaś.

Korpus njejo hyšći normalizěrowany. Wón teke njejo lematizěrowany, což groni, aż pytanje za zakładnymi formami namakajo same zakładne formy, nic pak flektěrowane. Abo hynac: Pśi pytanju dej se na kuždu potencielnje móžnu for-

Tip: Pismiki z diakritiskimi znamuškami direktnje pśez browser zapódawaś! **(► bok 3)**

mu mysliś. Wobej kšaca, rozmjej normalizěrowanje a lematizěrowanje stej planowanej. Felujucych personelnych a financielnych resursow dla njejstej se wónej dotychměst mógałej pśewjasć. Njeźlic až tak daloko bużo, musy pytajucy pótakem weto w korpusu se jawjece ortografije znaś a wěźeś, kake formy pytanego słowa co zbadaś.

Aby se to tšochu wólažčyło, dajo na internetowem boce pomocne rědy:

Wěcej rezultatow!
Glědaj na tabelu z pśawopisnymi wariantami!

Tabela z pśawopisnymi wariantami, ako w korpusu wustupuju, z awtentiskimi pśikładami z korpusa a jich pśepisom do aktualnego pśawopisa.
http://dolnoserbski.de/korpus/psawopisne_warianty

Efektiwnjej pytaś!
Wužywaj regularne wuraze!

Pomoc za nałožowanje regularnych wurazow, ako pomogaju korpus lěpjej a efektiwnjej wužywaś.
http://dolnoserbski.de/korpus/regularne_wuraze

Glědaj!
Pśi pytanju se rozeznawa mjazy wjelikimi a małymi pismikami!

Pytanje

Standardne pytanje jo zapódawanje serbskego słowa abo słowneje formy do pytańskego póla. Pyta se za *jadnym* słowom, za *jadneju* formu! Pytanja za kupkami słow nic njenamakaju.

Rezultaty

Ako wótegrono na wótpšašowanje dostanjo wužywaŕ lisćinu tekstowych pasažow z pytaneju formu. Nalěwo a napšawo njeje pódawaju se kontekstowe słowa, aby mógali wužywarje zwěsćiś, w kótarem wóznamowem wobłuku se namakany psíkład wužywa. Na pšawej kšomje stoj informacija wó žrědle namakanego teksta we formje skrotconki. Z kliknjenim na link dojźo wužywaŕ na lisćinu knigłow a dokumentow, kótarež su w DOTKO psístupne.

Z kliknjenim na wuzwignjonu pytanu formu, dajo se kontekst rozšyriś.

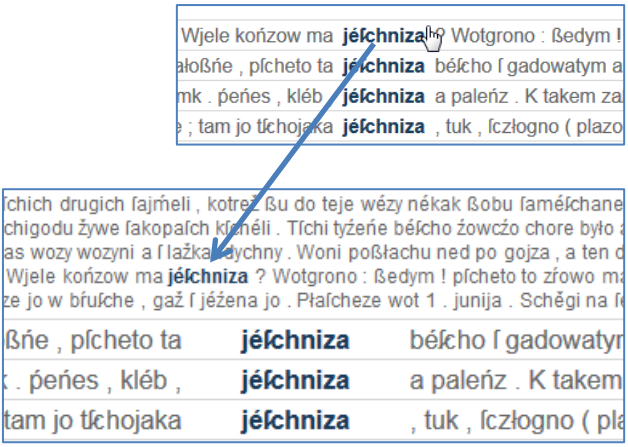

Ekspertowy psístup

Za pókšacane wužywarje korpusa dajo rozšyrjony psístup ku korpusoju pšez boki Českego narodnego korpusa:

http://kontext.korpus.cz
(nastajiś: korpus „DOTKO“)

How jo móžno, pytaś za celymi frazami abo wužywaś bejnje rozwitu wótpšašowańsku rěc CQL. Wótpšašowanja same funkcioněruju bźez psízjawjenja. Za dalšne kšace, na psíkład za statistiske wugódnošenja datow a zwěsćenje kolokacijow, jo notne se zalogowaś.

Registracija jo dermotna.

Glědaj: Psi pytanju pšez korpus.cz njamóžoš wósebne znamuška z myšu pšez browser zapódawaś. Město dłujkego pšešmarnjonego ‹ŕ› musy se zapódaś pismik ‹ş›.

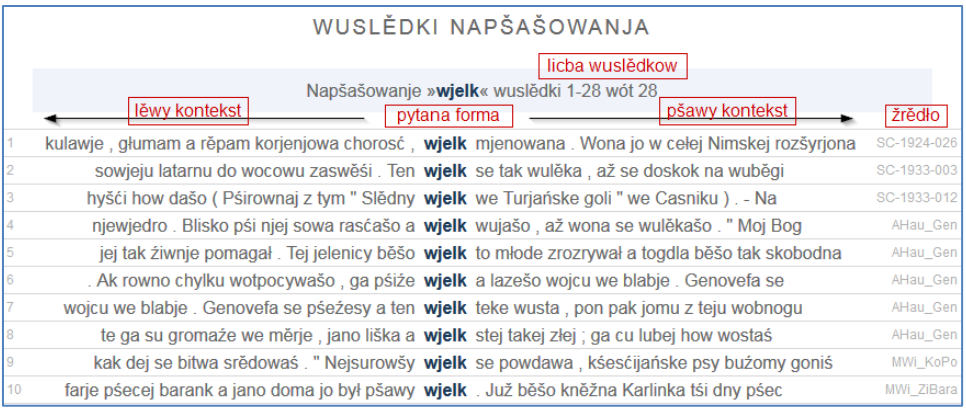

Dolnoserbska ortografija / Dolnoserbska rěcna komisija

http://dolnoserbski.de/dsrk

- pšawopisne pšawidła online
- dokumentacija žełabnosći rěcneje komisije

Powšykne informacije

Chtož se chylku z historiskim tekstowym korpusom zaběra, malsnje markujo, až njejo lažko, pśi pytanju wšykne relewantne formy namakaś. To zalaży głownje na tom, až jo se pisało raz tak, raz znak. Wužytk jasnego pšawopisa jo widobny a pisna rěc njamóžo bźez ortografiskich pšawidłow wobstojaś. Togodla prezentěrujo ten serwis płaśece regule dolnoserbskego pšawopisa. Zakład za nje twórje knigły Manfreda Starosty *Niedersorbische Orthographie und Interpunktion* w drugem, pśeźełanem nakłaźe z lěta 1982, kótarež se tak zajmcam internetnje pśistupnje. Do nich zaźełane su změny, dodanki a wudopołnjenja, ako jo Dolnoserbska rěcna komisija w slědnych lětach wobzamknuła. Wóni su ako take markěrowane.

Ten modul póbitujo toś dwóje: informacije wó korektnem dolnoserbskem pisanju a transparentnu dokumentaciju žełabnosći DSRK.

Pśistup 1: Płaśece pšawidła

Za rozwězanje konkretnego pšawopisnego problema jo nejlěpjej, wócyniś rubriku »Płaśece pšawidła«. Tam se namakajo tematiska lisćina wobjadnawanych ortografiskich (a interpunkciskich) regulow, kótarež mózo wužywaś pśeglědowaś. Pśez kliknjenje na linki dojźo wužywaś ku konkretnym paragrafam. Jo-lic w nich dojšło w slědnem casu k změnam, ga jo to w nich wóznamjenjone.

Pśistup 2: Nowe póstajenja (Žěłabnosć Dolnoserbskeje rěcneje komisije)

Żywa rěc se stawnje wuwija a změnja. Tak jo teke z dolnoserbšćinu a jeje pisnorěcneju normu. Casy se wopokažo, až wěsta problematika dotychměšt njejo była rědowana, abo rěcna wopśawdnosć jo se změniła a něga se kněžeca norma dej jej se pśiměriś. Za to zagronita jo wót Maśice Serbskeje powołana Dolnoserbska rěcna komisija. Jeje póstajenja, kótarež se ned do płaśecych pśawidłow zaźěłuju, prezentěruju se pśeglědniwje a transparentnje. Z kliknjenim na »Nowe póstajenja« móžo se je wužywaś – casowje abo tematiski rědowane – pokazaś daś.

Perspektiwy za dolnoserbski.de

Dolnoserbski.de póbitujo južo něnto kopicu informacijow wó dolnoserbšćinje: Słowniki, korpus pisneje dolnoserbšćiny a ortografiske pśawidła. Pó žělach su pśistupnjone digitalne resurse se južo zwězane a se wudopołnjaju. Zaměr jo daloko segajuce spleśenje jadnotliwych elementow boka z wjelikim wužytkom za wužywarja. To mógu byś dalšne zwiski mjazy słownikami (nimsko-serbski – dolnoserbsko-nimske – słownik rěcnych wobrotow a pśisłow), zwězanje słownikow z korpusom abo pśawopisnymi regulami.

Wužywarje mógu se wjaseliś na multifunkcionalny, do seśi zwězany wutwarjony informaciski system k dolnoserbšćinje. Južo něnto jo bok dolnoserbski.de ceło praktiska pomoc pśi zdźaržowanju a wótžywjanju dolnoserbšćiny.

Žěłamy na dalšnych póbitowanjach:

1. dolnoserbski.de za mobilne rědy
2. nowy layout za DNW
3. audio-dataje za DNW
4. modul za ortografisku kontrolu
5. korpus powědaneje, maminorěcneje dolnoserbšćiny (pśez projekt DoBeS pla założby VolkswagenStiftung).

Sćo na portalu
dolnoserbski.de
namakali zmólku?
Maśo ideju, co mógało
se pólěpšyś?
Napišćo nam!

Serbski Sorbisches
institut Institut

Impresum

Serbski institut z.t.
wótnožka Chóśebuz
Droga Augusta Bebela 82
D-03046 Chóśebuz

tel.: (0355) 48 576 482
faks: (0355) 48 576 494
e-mail: chosebuz@serbski-institut.de

internet:
www.serbski-institut.de
www.dolnoserbski.de
www.niedersorbisch.de

tekst a wugótowanje: Fabian Kaulfürst

Dalej wjeźece informacije wó jadnotliwych resursach namakajośo na wótpowědnych bokach w interneśe.